

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 3, ročník 14., vydané v júni 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Ostrov Mull, Škótska vysočina. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

SOCIÁLNA PRÁCA S ODÍDENCAMI Z UKRAJINY: OD KRÍZOVEJ INTERVENCIE PO STABILIZÁCIU

SOCIAL WORK WITH UKRAINIAN REFUGEES: FROM CRISIS INTERVENTION
TO STABILIZATION

Stanislav Špánik ¹

Autor sa vo svojej vedeckej a pedagogickej činnosti venuje najmä vzdelávaniu budúcich sociálnych pracovníkov – v pozícii docenta prednáša kľúčové predmety, vedie semináre a ako školiteľ a oponent vedie študentov pri písaní ich bakalárskych a diplomových prác.

In his academic and teaching activities, the author primarily focuses on the education of future social workers. As an associate professor, he delivers key courses, leads seminars, and, in the role of supervisor and reviewer, guides students in the preparation of their bachelor's and master's theses.

Abstract

This paper focuses on the forms of social assistance provided to refugees from Ukraine in the Slovak Republic following the outbreak of the war. It analyses the transition of social work into a crisis-response mode, the legal status of refugees under the Slovak Asylum Act, and the key pillars of assistance, including material need support, social counselling, and social services. Special attention is paid to the importance of stable housing and recent reforms of accommodation allowances introduced under the Lex Ukraine measures. The theoretical framework is illustrated through a real-life case study of an anonymised client, Mrs. XY. The case demonstrates successful economic integration, including employment at a university and the daughter's enrolment in a grammar school, while also revealing ongoing challenges such as psychological distress, war-related trauma, and the loss of family ties. The conclusion emphasises the need for long-term psychosocial support and the systematic strengthening of the Slovak social welfare system.

Keywords: housing, integration, material need, refugee, social services, social work

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá formami sociálnej pomoci poskytovanej odídencom z Ukrajiny

¹ Adresa pracoviska: doc. Mgr. Stanislav Špánik, PhD., MBA, Vysoká škola sv. Alžbety v Bratislave, Námestie 1. Mája 1, 810 06 Bratislava
E-mail: stanislav.spanik@vssvalzbety.sk

v Slovenskej republike po vypuknutí vojnového konfliktu. Text analyzuje prechod sociálnej práce do krízového režimu, legislatívny status odídenca podľa zákona o azyle a kľúčové piliere pomoci, akými sú podpora v hmotnej núdzi, sociálne poradenstvo a sociálne služby. Osobitnú pozornosť venuje významu stabilného bývania a aktuálnym reformám ubytovacích príspevkov v rámci opatrení Lex Ukrajina. Teoretické východiská ilustruje na reálnom príklade z praxe – prípadovej štúdií anonymizovanej klientky pani XY. Tá ukazuje úspechy ekonomickej integrácie (zamestnanie na vysokej škole, štúdium dcéry na gymnáziu), no zároveň odokrýva pretrvávajúce výzvy v podobe psychického preťaženia, prežitých traum a straty rodinných väzieb. Záver príspevku zdôrazňuje potrebu dlhodobej psychosociálnej podpory a systematického posilnenia slovenského sociálneho systému.

Kľúčové slová: bývanie, hmotná núdza, integrácia, odídenec, sociálna práca, sociálne služby

Úvod

Súčasný svet čelí mnohým krízam, no len málokto zasiahla Európu v novodobých dejinách tak nečakane a v takom rozsahu, ako vojnový konflikt na Ukrajine. Udalosti, ktoré sa začali vo februári 2022, zmenili životy miliónov ľudí zo dňa na deň. Títo ľudia boli nútení opustiť svoje domovy, prácu, blízkych a hľadať bezpečie za hranicami svojej vlasti. Slovenská republika sa kvôli svojej geografickej polohe a spoločnej hranici ocitla v prvej línii humanitárnej pomoci a stala sa pre mnohých z nich novým útočiskom. Táto bezprecedentná situácia vystavila obrovskému tlaku nielen štátne inštitúcie, samosprávy či mimovládne organizácie, ale predovšetkým systém sociálnej pomoci. Ukázalo sa, že príchod ľudí s udeleným statusom odídenca si vyžaduje úplne nový prístup, ktorý presahuje bežnú úradnícku agendu. Utečenci totiž neprichádzajú len s materiálnym nedostatkom. Prinášajú si so sebou hlboké psychické traumy, jazykovú bariéru, strach o svojich príbuzných a neistotu z budúcnosti. Práve v tomto náročnom kontexte zohráva nezastupiteľnú úlohu sociálna práca. Jej cieľom nie je len distribúcia finančných dávok, ale komplexná podpora človeka – od prvého momentu krízovej intervencie na hraniciach až po jeho postupné začleňovanie sa do každodenného života na Slovensku. Významným míľnikom úspešnej integrácie je zabezpečenie stabilného bývania, prístupu k sociálnym službám a finančnej pomoci v hmotnej núdzi, čo odráža aj meniaci sa slovenská legislatíva.

Nástroje finančného zabezpečenia a bytovej stability odídencom

Vojnový konflikt na Ukrajine, ktorý vypukol vo februári 2022, vyvolal najväčšiu migračnú krízu v Európe od konca druhej svetovej vojny. Milióny civilistov museli okamžite opustiť svoje domovy, aby si zachránili život pred vojnovým násilím. Slovenská republika sa pre svoju priamu hranicu s Ukrajinou stala jednou z prvých a hlavných azylových krajín. Pre slovenskú spoločnosť, štátnu správu, mestá, obce a neziskový sektor to znamenalo okamžitú humanitárnu a organizačnú záťaž. Utečenci z vojnových oblastí tvoria mimoriadne zraniteľnú skupinu obyvateľstva. Okrem straty strechy nad hlavou a finančného zázemia trpia hlbokou psychickou traumou a stratou blízkych kontaktov. V novom prostredí narážajú na jazykovú bariéru, byrokráciu a kultúrne odlišnosti. Systém sociálnej práce na Slovensku preto musel prejsť na krízový režim, aby dokázal tejto skupine poskytnúť komplexné integračné služby. „Nikto z nás nemôže s istotou tvrdiť, že strata domova sa ho netýka a nehrozí mu. Aj napriek

každodennej snahe žiť svoj život zodpovedne a v súlade so spoločenskými normami, môžu nastať situácie, ktoré v danom čase nebude človek schopný riešiť vlastnými silami a vyrovnáť sa s ich príchodom.“ (Bujdová, 2016) Úloha sociálnych pracovníkov sa rýchlo posunula od bežného úradovania ku komplexnému krízovému manažmentu. Pomoc už nezahŕňa len pridelovanie príspevkov, ale vyžaduje si prepojenie psychológie, práva a logistiky. Odborníci pomáhajú s hľadaním stabilného bývania, umiestňovaním detí do škôl či psychologickou intervenciou. Táto masívna utečenecká vlna zároveň naplno odhalila silné stránky našej občianskej solidarity, no zároveň ukázala slabé miesta a limity dlhodobého poddimenzovaného slovenského sociálneho systému. Vojnový konflikt na Ukrajine, ktorý vypukol vo februári 2022, vyvolal jednu z najväčších migračných vln v Európe od druhej svetovej vojny. Milióny ľudí museli náhle opustiť svoje domovy a hľadať bezpečie v iných krajinách. Slovenská republika sa kvôli svojej geografickej polohe stala jednou z cieľových staníc pre ľudí na úteku pred vojnovým násilím, stratou domova a existenčnou neistotou. Táto situácia priniesla úplne nové výzvy pre celú spoločnosť, štátne inštitúcie, samosprávy a výrazne ovplyvnila aj samotnú oblasť sociálnej práce. Sociálni pracovníci sa v praxi stretávajú s rôznorodými potrebami odídencom, ktoré si vyžadujú komplexný a multidisciplinárny prístup. Ich úlohou nie je len sprostredkovanie sociálnych dávok či služieb, ale aj poskytovanie sociálneho poradenstva, psychosociálnej podpory, obhajoba práv klientov a úzka spolupráca s ďalšími inštitúciami a organizáciami. Tento náhly prílev odídencom zároveň jasne poukázal na silné stránky, ale aj na slabé miesta systému sociálnej pomoci v Slovenskej republike. Z dňa na deň sa ľudia ocitli v cudzej krajine a získali štatút odídencov. Odídenec je osoba, ktorá sa ocitla mimo svojho trvalého bydliska v dôsledku konfliktu alebo inej nútenej situácie a požaduje ochranu. V Slovenskej republike je právne postavenie týchto osôb upravené zákonom č. 480/2002 Z. z. o azyle, ktorý upravuje práva a povinnosti osôb žiadajúcich o azyl alebo dočasnú ochranu. Odídeni z oblastí zasiahnutých vojnou tvoria špecifickú cieľovú skupinu, ktorej status a podmienky poskytovania dočasného útočiska exaktne definuje zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o azyle“). Títo ľudia sa často nachádzajú v stave hlbokej sociálnej, psychickej a ekonomickej zraniteľnosti. Okrem základného materiálneho zabezpečenia čelia mnohým ďalším problémom. Bojujú s jazykovou bariérou, stratou sociálnych väzieb, traumou z vojnových udalostí a s náročnou adaptáciou na nové sociálne a kultúrne prostredie. Práve v tomto kontexte zohráva sociálna práca nezastupiteľnú úlohu pri poskytovaní odbornej pomoci, podpory a sprevádzaní odídencom v procese ich integrácie. „Život každého človeka postihnutého vojnou sa mení na nepoznanie. Strach, obava a neistota vyvolané vojnou spôsobujú celoživotné traumy.“ (Bujda, 2022, In Prohuman) Pri práci s odídencami musia sociálni pracovníci brať do úvahy viacero dôležitých faktorov, ako sú jazyková bariéra, kultúrne rozdiely, špecifické potreby jednotlivcov a rodín, psychické následky vojny a proces ich dlhodobého prispôsobovania sa novému prostrediu. Úspešná sociálna pomoc sa preto nezaobíde bez úzkej spolupráce a prepojenia rôznych inštitúcií – od štátnych úradov cez školy a zdravotnícke zariadenia až po tretí sektor a mimovládne organizácie. Bujda (2023, In Prohuman) uvádza, že „Charity majú v spoločnosti svoje miesto. Častokrát substituujú štát, ktorý sa nedokáže sociálne postarať o všetkých svojich občanov.“ S prílivom utečencov z Ukrajiny majú charity viac

než opodstatnené miesto. Sociálna práca, zameraná na odídencom, je odborná činnosť, ktorej hlavným cieľom je zmierniť nepriaznivé sociálne dopady spojené s núteným opustením domova kvôli vojnám, prírodným katastrofám či iným vážnym krízam. V súvislosti s vojnovým konfliktom na Ukrajine hovoríme o rozsiahlom spoločenskom jave, ktorý popri okamžitej priamej pomoci v teréne nevyhnutne potrebuje aj systematické, dlhodobé riešenia na úrovni štátnej sociálnej politiky a samotnej sociálnej práce (Balogová, Kovalchuk, 2023). Stachoň uvádza, že „kto má starosť o svoju vlastnú existenciu, nemôže plnohodnotne riešiť a vnímať potreby celku, spoločnosti a v prvom rade bude na činnosť štátu nahl'adať v súvislosti s primárnym vyriešením vlastnej sociálnej situácie.“ (Stachoň, 2021, s. 78) V paradigme teórie sociálnej práce sa systém sociálnej pomoci neinterpretuje iba ako mechanické poskytovanie materiálnych či finančných prostriedkov. Chápe sa ako komplexne štruktúrovaný súbor legislatívnych, inštitucionálnych a intervenčných opatrení, ktoré musia flexibilne reagovať na celú škálu potrieb človeka v núdzi. Efektívna pomoc preto popri riešení primárneho materiálneho nedostatku a existenčnej neistoty zahŕňa aj ciele saturovanie hlbších sociálnych, psychologických, emocionálnych a interpersonálnych aspektov danej nepriaznivej životnej situácie. Súčasné odborné štúdie a výskumy v tejto súvislosti naliehavo poukazujú na nevyhnutnosť neustálej profesionalizácie sociálnej práce, ktorá garantuje vysokú odbornosť a etický rozmer poskytovaných služieb. Kľúčovým pilierom zostáva striktná individualizácia práce s klientom, rešpektujúca jeho neopakovateľnú ľudskú podstatu a špecifické potreby. Na dosiahnutie komplexnej pomoci a stabilizácie klienta je napokon nevyhnutné rozvíjať funkčnú multidisciplinárnu spoluprácu a sieťovanie medzi rôznorodými inštitúciami, rezortmi, zdravotníckymi zariadeniami, školstvom a mimovládny sektorom. Významnou súčasťou slovenského systému sociálnej pomoci je podpora občanov a cudzincov v hmotnej núdzi, ktorá je určená jednotlivcom a domácnostiam s nedostatočným príjmom. Tento subsystém predstavuje základný garančný nástroj ochrany obyvateľstva pred extrémnou chudobou a jeho primárnym cieľom je zabezpečiť podmienky na uspokojenie základných životných potrieb, predovšetkým stravy, bývania a ošatenie. V dôsledku vypuknutia konfliktu bol tento ochranný mechanizmus rozšírený, vďaka čomu majú na túto formu pomoci za splnenia zákonných podmienok nárok aj odídeni z Ukrajiny s udeleným dočasným útočiskom. Toto ich špecifické oprávnenie garantuje zákon o azyle, ktorý odídencom priznáva rovnaké postavenie pri zabezpečení základných životných podmienok a pomoci v hmotnej núdzi (Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2026). Súčasne je táto podpora úzko prepojená s aktívnymi opatreniami a motivačnými príspevkami, ktoré majú stimulovať príjemcov vrátane odídencom k aktívnemu zlepšeniu ich sociálnej situácie skrze postupné zapojenie sa do pracovného procesu. Okrem priamych finančných dávok a príspevkov je neoddeliteľnou súčasťou komplexného systému sociálnej pomoci aj poskytovanie sociálnych služieb. Sociálne služby sú v sociálnej politike kľúčovým nástrojom na podporu sociálnej integrácie, zachovanie osobnej samostatnosti a zabezpečenie dôstojného života ľudí, ktorí sa ocitli v nepriaznivej sociálnej situácii alebo sú odkázaní na pomoc iných osôb a inštitúcií. Ich štruktúra zahŕňa široké spektrum odborných činností, akými sú základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, terénne sociálne služby, služby krízovej intervencie, ako aj starostlivosť o osoby so zdravotným znevýhodnením (Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej

republiky, 2026). V kontexte migračnej vlny vyvolanej vojnovým konfliktom na Ukrajine nadobudol tento pilier sociálnej práce úplne nový rozmer. Pre tisícky ukrajinských rodín, ktoré prišli o svoje prirodzené sociálne zázemie, neznamenali finančné príspevky automatickú stabilizáciu. Práve služby krízovej intervencie, poskytované v prvej línii na hraničných priechodoch a v záchytných táboroch, im poskytli nevyhnutné psychosociálne bezpečie, krízovú pomoc a základné sociálne poradenstvo pre prvú orientáciu v cudzej, neznámej krajine. Následná fáza začleňovania sa do spoločnosti presunula hlavnú úlohu na špecializované sociálne poradenstvo a terénne programy. Sociálni pracovníci v rámci týchto špecializovaných služieb riešia hlbšie príčiny problémov odídencom – sprevádzajú ich pri zvládaní posttraumatických stavov, pomáhajú pri zložitej administratíve na cudzineckej polícii, riešia ich právnu obhajobu, asistujú pri integrácii detí do škôl či pri komunikácii so zdravotníckymi zariadeniami. Osobitnou výzvou pre systém sociálnych služieb sa stalo zabezpečenie starostlivosti o najzraniteľnejšie skupiny spomedzi odídencom. Ide predovšetkým o osamelých seniorov bez rodinných príslušníkov, matky s deťmi s ťažkým zdravotným znevýhodnením alebo hlboko traumatizované osoby, pre ktoré sú bežne dostupné finančné dávky bez odbornej a adresnej inštitucionálnej pomoci nepostačujúce. „Geopolitické napätie na Ukrajine neutícha. Vojnový konflikt má výrazný negatívny vplyv na ľudí zasiahnutých vojnovým konfliktom, ale aj globálny vplyv na ekonomiku, potravinovú krízu, nárast cien energií, migračnú krízu.“ (Bujdová, 2024). V neposlednom rade s uvedeným súvisí bývanie a integrácia odídencom. Zabezpečenie stabilného a dôstojného bývania je jedným z najdôležitejších determinantov, ktoré zásadne ovplyvňujú celkový priebeh, rýchlosť a úspešnosť integračného procesu odídencom. Tento fakt potvrdzujú aj empirické dáta. Podľa komplexného sociologického prieskumu, ktorý realizoval Ústav výskumu sociálnej komunikácie SAV v spolupráci s medzinárodnými organizáciami, uviedla takmer polovica opýtaných domácností ukrajinských odídencom oblasť ubytovania ako jednu z najkritickejších výziev pri ich adaptácii na slovenskom území (UNHCR led MSNA Task Team, 2024). Dlhodobé zotrúvanie v nestabilných, prechodných alebo priestorovo preplnených podmienkach má totiž priame negatívne dôsledky na psychosociálny stav jedinca. Stáva sa spúšťačom prehlbujúcej sa sociálnej izolácie, chronického psychického stresu a výrazne znižuje schopnosť aj motiváciu nadväzovať sociálne kontakty. Z hľadiska sociálnej politiky je nevyhnutné, aby ubytovacie schémy neboli koncipované iba ako pasívne materiálne zabezpečenie prístrešia. Naopak, musia aktívne stimulovať celkovú inklúziu prostredníctvom systematickej spolupráce s lokálnou komunitou (Jelínková, 2025). Reakciou na dlhodobú udržateľnosť štátneho rozpočtu a snahu o hlbšiu integráciu odídencom do spoločnosti je reforma poskytovania príspevkov za ubytovanie, ktorá prešla zásadnými úpravami. Kým v počiatočných fázach krízy štát plošne dotoval ubytovanie pre všetkých odídencom, v súčasnosti je táto podpora prísne cielená a časovo obmedzená (Lex Ukrajina - Ministerstvo dopravy Slovenskej republiky). Podľa aktuálne platných pravidiel sa štátny príspevok za bezodplatné poskytnutie ubytovania (vyplácaný vlastníkom nehnuteľností cez samosprávu) poskytuje najviac počas prvých 60 dní od prvého získania statusu dočasného útočiska na území Slovenskej republiky. Výška príspevku je stanovená nariadením vlády na 5 eur za jednu noc za ubytovanú osobu v obytnom priestore a 6 eur za jednu noc v nebytovom priestore krátkodobého ubytovania. Podnikateľské subjekty v oblasti ubytovacích služieb (ako

hotely či penzióny) už na tento príspevok nárok nemajú. Samozrejme, na začiatku boli poskytované finančné prostriedky aj vlastníkom hotelov či penziónov. Zásadnou výnimkou zo 60-dňového časového obmedzenia je systém ochrany zraniteľných osôb. Štát poskytuje príspevok ubytovateľovi dlhodobo (aj po uplynutí 60 dní) iba v prípade, ak ubytováva osoby, ktoré sa nedokážu samé presadiť na trhu práce a zabezpečiť si vlastné bývanie. Zmeny, ktoré nastali sa premietli aj do poskytovania pomoci prostredníctvom sociálnej práce. Sociálni pracovníci už nepôsobia len ako sprostredkovatelia hromadného ubytovania, ale stávajú sa kľúčovými poradcami, ktorí musia odídencov motivovať a sprevádzať pri prechode na vlastné bývanie, pomáhať im s uzatváraním štandardných nájomných zmlúv a predchádzať tak riziku straty strechy nad hlavou po uplynutí zákonom dotovanej lehoty (Migračné informačné centrum IOM, 2026). Zabezpečenie stabilného a dôstojného bývania nie je len o tom, že ľudia majú strechu nad hlavou. Bývanie, jedlo, ošatenie patria k základným ľudským potrebám od ktorých sa odvíja celé úspešné začlenenie odídencov do našej spoločnosti. Práve bezpečný domov dáva ľuďom, ktorí museli utiecť pred vojnou, pevný bod pod nohami. Pomáha im získať späť stratenú životnú stabilitu, učí ich znova sa postaviť na vlastné nohy a umožňuje im zapojiť sa do bežného života. Keď majú odídenci stále a slušné ubytovanie, veľmi to pomáha ich psychike. „Vojnou sa strácajú životné istoty. Život každého človeka postihnutého vojnou sa mení na nepoznanie. Strach, obavy a neistota vyvolané vojnou spôsobujú celoživotné traumy.“ (Bujdová, 2024). Stabilné bývanie pomáha lepšie spracovať prežité vojnové traumy a zbaviť sa neustáleho strachu z toho, čo bude zajtra. Vďaka bezpečnému zázemiu majú oveľa väčšiu chuť a energiu zoznamovať sa s miestnymi ľuďmi a vytvárať si nové priateľstvá. Tým sa predchádza tomu, aby zostali izolovaní alebo uzatvorení iba vo svojej vlastnej komunite.

Prípadová štúdia odídenkyne pani XY

Pre hlbšie pochopenie toho, ako opísané legislatívne mechanizmy, psychologické faktory a sociálne služby fungujú v reálnom živote, uvádzame reálny príklad z priamej terénnej praxe. Vzhľadom na citlivosť poskytnutých informácií a ochranu osobných údajov boli v prípadovej štúdii zmenené identifikačné údaje a klientka vystupuje pod anonymnou iniciálou pani XY. Anamnéza a počiatková situácia klienta. Klientka, pani XY, prišla na Slovensko v priebehu roka 2023 so svojou vtedy 13-ročnou dcérou. Utekali z Charkova, mesta dlhodobo sužovaného ťažkými bojmi, kde rodina stratila pocit bezpečia aj stabilné zázemie. Na Ukrajine musela pani XY zanechať svojho dospelého syna, ktorý je vojak, a tiež manžel. Na Slovensko prišla iba so základnými osobnými potrebami, dokladom totožnosti a dokladom o ukončenom vzdelaní. Po príchode na slovenské územie bol matke s dcérou udelený štatút odídencov. Rodina sa okamžite ocitla v stave hlbkej sociálnej a existenčnej zraniteľnosti, ktorú umocňoval neustály strach o životy mužských členov rodiny. Klientka sa zvlášť obávala o svojho dospelého syna, ktorý bojuje na fronte. V tomto počiatkovom štádiu zohrali kľúčovú úlohu sociálni pracovníci neziskového sektora. Tí klientke poskytli základné sociálne poradenstvo, pomohli jej zorientovať sa v novom administratívnom prostredí a asistovali pri zápise dcéry do slovenskej základnej školy, z ktorej neskôr vďaka výborným výsledkom úspešne postúpila na bilingválne gymnázium. Akútna kríza a psychosociálna intervencia. Zásadný a tragický zlom v živote rodiny nastal v roku 2025, kedy klientkin manžel

na Ukrajine zomrel. Táto udalosť, spojená s pretrvávajúcim strachom o syna-vojaka, vystavila pani XY extrémnej psychickej záťaži. Naplno sa prejavili slová Bujdovej (2024) o tom, že vojnový konflikt spôsobuje hlboké celoživotné traumy a stratu životných istôt. Klientka čelila akútnemu syndrómu smútku, pocitom bezmocnosti, sociálnej izolácii a silnému smútku za rodinou a domovom. V tejto ťažkej situácii odišla – bez dcéry, ktorú nechala v bezpečnom prostredí na Slovensku – na Ukrajinu manželovi na pohreb. V tejto fáze sa podpora sociálnych pracovníkov presunula do roviny špecializovaného sociálneho poradenstva a krízovej intervencie. Sociálny pracovník neponúkal len administratívnu pomoc, ale pôsobil ako sprievodca v procese zvládania straty blízkeho člena rodiny, manžela. Klientke sprostredkoval dlhodobú odbornú psychoterapeutickú podporu zameranú na spracovanie traumy zo straty partnera a permanentného strachu o syna. Sociálna práca tu v praxi naplnila svoju multidisciplinárnu podstatu – prepojila psychologickú pomoc s komunitnou podporou, aby zabránila hlbokému prepadu klientky do depresívnych stavov. Integrované úspechy a pretrvávajúce výzvy. Paralelne s psychologickou stabilizáciou prebiehal proces sociálno-ekonomickej integrácie, v ktorom pani XY preukázala mimoriadnu osobnú húževnatosť. S pomocou sociálnych pracovníkov, ktorí jej asistovali pri procese uznávania dokladov o vzdelaní (nostrifikácii), si úspešne našla kvalifikované uplatnenie a zamestnala sa na vysokej škole. Samotná pani XY sa navyše rozhodla pre ďalší rozvoj a popri zamestnaní sama začala študovať na vysokej škole, zatiaľ čo jej dcéra úspešne napreduje v štúdiu na bilingválnom gymnáziu. Keď sa v priebehu rokov 2024 a 2025 zmenili podmienky štátnych príspevkov na ubytovanie (Lex Ukrajina) a skončila sa plošná podpora pre ubytovateľov, sociálni pracovníci pomohli pani XY pripraviť sa na prechod do komerčného podnájmu (Migračné informačné centrum IOM, 2026). Pomohli jej s právnou kontrolou nájomnej zmluvy a s hľadaním stabilného bytu, ktorý dnes s dcérou plne financujú z vlastného príjmu. Hoci tento prípad vykazuje vysokú mieru úspešnosti a napĺňa definíciu „dobrej praxe“ v zmysle ekonomickej sebestačnosti a štrukturálnej integrácie, z pohľadu sociálnej práce zostáva otvorený. Pani XY je v súčasnosti vystavená obrovskému tlaku – je preťažená veľkým množstvom práce v zamestnaní, náročným vysokoškolským štúdiom a osamelou starostlivosťou o dospievajúcu dcéru. Vnútorne neustále bojuje s deficitom širšej rodiny a sociálnych väzieb, ktoré zostali na Ukrajine. Úloha sociálneho pracovníka sa preto v súčasnosti mení: posúva sa od riešenia existenčných otázok (bývanie, financie) k dlhodobej podpore psychohygieny, prevencii vyhorenia a k aktívnemu zapájaniu matky aj dcéry do lokálnych komunitných sietí, ktoré im pomáhajú čiastočne kompenzovať chýbajúce rodinné zázemie.

Záver

Vojnový konflikt na Ukrajine postavil slovenský systém sociálnej pomoci pred výzvu. Integrácia odídencom sa ukázala ako dlhodobý a hlboko ľudský proces, ktorý nemožno zúžiť len na mechanické vyplácanie finančných dávok. Úspešná pomoc si vyžaduje komplexný prístup, ktorý citlivo reaguje na prežité traumy, stratu domova a potrebu psychosociálnej podpory. Legislatívne zmeny v rámci opatrení Lex Ukrajina a úprava príspevkov na ubytovanie posunuli štátnu politiku od plošnej pomoci k adresnej aktivizácii. Táto reforma zmenila aj úlohu sociálnych pracovníkov. Stali sa z nich kľúčoví sprievodcovia, ktorí

pomáhajú odídencom prekonať jazykovú bariéru, motivujú ich k osamostatneniu a asistujú im pri prechode na trh s bývaním. Prípadová štúdia pani XY poskytla reálny pohľad na túto náročnú cestu. Príbeh matky, ktorá napriek tragickej strate manžela a strachu o syna na fronte získala prácu na vysokej škole a zabezpečila dcére štúdium na gymnáziu, je príkladom úspešnej integrácie. Zároveň nám však ukazuje, že ani ekonomická sebestačnosť neznamená úplný koniec sociálnej práce. Pod povrchom materiálnych úspechov často pretrváva psychické preťaženie a smútok za chýbajúcou rodinou. Budúcnosť sociálnej práce s odídencami preto musí spočívať v dlhodobej psychosociálnej podpore a budovaní komunitných sietí. Skúsenosti z tejto migračnej vlny by mali slúžiť ako impulz k systematickému posilneniu slovenského sociálneho systému, aby dokázal flexibilne a odborne pomáhať každému, kto sa ocitne v krízovej životnej situácii.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. PhDr. Nataša Bujdová, PhD.*

Tento príspevok reflektuje funkčnosť a limity slovenského sociálneho systému pri integrácii odídencom z Ukrajiny. Zachytáva legislatívu a reálny príbeh pani, ktorý ukazuje úspešné zamestnanie sa na vysokej škole, no zároveň odкрýva pretrvávajúce vojnové traumy a vyčerpanie.

Použitá literatúra

1. BALOGOVÁ, Beáta a Júlia KOVALCHUK, 2023. Sociálna práca s odídenkami z Ukrajiny. In: Sociálna práca / Sociálna práca. Roč. 23, č. 1, s. 15–28. ISSN 1213-6204.
2. BUJDA, Stanislav, 2022. Dobrovoľníctvo pre ukrajinských utečencov pred vojnou na slovensko-ukrajinskom pohraničí. In: Prohuman [online]. [cit. 12. júna 2026]. ISSN 1338-1415. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/dobrovolnictvo-na-slovensko-ukrajinskom-pohranici-ukrajinskym-utecencom-pred-vojnou>
3. BUJDA, Stanislav a Štefan PACÁK, 2023. Farské charity – nástroj poskytovania pomoci a podpory v núdzi. In: Prohuman [online]. [cit. 13. júna 2026]. ISSN 1338-1415. Dostupné z: <https://www.prohuman.sk/socialna-praca/farske-charity-nastroj-poskytovania-pomoci-a-podpory-v-nudzi>
4. BUJDOVÁ, Nataša, 2024. Pomáhajme naďalej. In: Sociálna prevencia. Roč. 19, č. 1, s. 27–28. ISSN 1336-9679.
5. BUJDOVÁ, Nataša, 2016. Život bezdomovca. In: Kolokvium kazuistik: zborník medzinárodnej konferencie konanej 11. marca 2016. Užhorod: LIRA Print; Prešov: Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, s. 35–49. ISBN 978-80-971913-2-0.
6. MIGRAČNÉ INFORMAČNÉ CENTRUM IOM, 2026. Ubytovanie odídencom [online]. [cit. 14. júna 2026]. Dostupné z: <https://www.mic.iom.sk>
7. MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VEČÍ A RODINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2026. Sociálne služby [online]. [cit. 13. júna 2026]. Dostupné z: <https://www.employment.gov.sk>
8. STACHOŇ, Marek, 2019. Sociálna spravodlivosť a zodpovednosť ako základný princíp sociálneho fungovania. In: Konińskie Studia Społeczno-Ekonomiczne. Roč. 5, č. 1, s. 85–90. ISSN 2353-8132.
9. ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VEČÍ A RODINY, 2026. Pomoc v hmotnej núdzi [online]. [cit. 13. júna 2026]. Dostupné z: https://www.upsvr.gov.sk/socialne-veci-a-rodina/socialne-veci/pomoc-v-hmotnej-nudzi-nahradne-vyzivne-statne-socialne-davky-a-dotacie-pre-deti/pomoc-v-hmotnej-nudzi.html?page_id=964362
10. Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189